

**Yr Is-Bwyllgor Datblygu Gwledig
Rural Development Sub-Committee**

Bae Caerdydd / Cardiff Bay
Caerdydd / Cardiff
CF99 1NA

Eich cyf / Your ref
Ein cyf / Our ref

Dyddiad / Date 31 Gorffennaf 2007

Annwyl Gyfaill

Mae Is-Bwyllgor Datblygu Gwledig y Cynulliad yn cynnal ymchwiliad i TB yng Nghymru. Bydd yr Is-Bwyllgor yn canolbwyntio'n arbennig ar y camau i weithredu argymhellion yr ymchwiliad a gynhaliwyd gan Bwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad yn 2004 ac adroddiad y Grŵp Gwyddonol Annibynnol ar TB mewn Gwartheg a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2007.

Mae'r Is-Bwyllgor yn eich gwahodd i gyflwyno tystiolaeth ysgrifenedig yn amlinellu safbwynt eich sefydliad o ran:

- Adroddiad y Grŵp Gwyddonol Annibynnol;
- Y camau i weithredu argymhellion Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad.

Amgaeaf gylch gorchwyl llawn yr ymchwiliad ac argymhellion a wnaed yn adroddiad Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad.

Anfonwch unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig at Virginia Hawkins erbyn **21 Medi 2007**, gan ddefnyddio'r manylion cyswllt isod:

Sustainability.comm@Wales.gsi.gov.uk

neu

Yr Is-Bwyllgor Datblygu Gwledig
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Gwasanaeth Seneddol y Cynulliad
Swyddfa'r Cynulliad
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Yn gywir

Alun Davies AC
Cadeirydd yr Is-bwyllgor Datblygu Gwledig

Cylch gorchwyl ar gyfer ymchwiliad yr Is-Bwyllgor Datblygu Gwledig i faterion cyfredol yn ymwneud â Thwbercwlosis mewn Gwartheg yng Nghymru.

Mae TB mewn gwartheg yn broblem gynyddol yng Nghymru fel y mae mewn llawer o ardaloedd yn y DU. Ym mis Awst 2004, cyhoeddodd Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad ganfyddiadau ei ymchwiliad i TB mewn gwartheg yng Nghymru¹. Gwnaed 5 argymhelliad gan y Pwyllgor a nodir y rhain yn Atodiad 1.

Ym mis Mehefin 2007, cyhoeddodd y Grŵp Gwyddonol Annibynnol (ISG) ar TB mewn Gwartheg ei adroddiad terfynol, sef *Bovine TB: The Scientific Evidence*².

Mae'r Is-Bwyllgor Datblygu Gwledig am ddychwelyd at y mater yng ngoleuni'r adroddiad diweddar ac mae'n bwriadu craffu ar waith y Gweinidog dros Gynaliadwyedd a Datblygu Gwledig ar:

- ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru i'r adroddiad ISG;
- cynnydd o ran gweithredu argymhellion Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad ac effeithiolrwydd y broses.

Bydd yr Is-Bwyllgor yn casglu tystiolaeth gan randdeiliaid allweddol yn ystod mis Awst a dechrau mis Medi 2007 er mwyn gwahodd y Gweinidog i fod yn bresennol mewn sesiwn graffu yn seiliedig ar ganfyddiadau'r Is-bwyllgor yn ystod wythnosau cyntaf tymor yr hydref.

Bydd yr Is-Bwyllgor yn gwneud unrhyw argymhellion sy'n briodol yn ei farn ef i'r Pwyllgor Cynaliadwyedd eu cyflwyno.

¹ <http://www.cynulliadcymru.org/bovinetb-report-e.pdf>

² http://www.defra.gov.uk/animalh/tb/isg/pdf/final_report.pdf

Atodiad 1 – Argymhellion y Pwyllgor Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad

Argymhelliad 1: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cymryd camau ar unwaith er mwyn mynd i'r afael â TB mewn gwartheg yng Nghymru, fel yr amlinellwyd ym mharagraff 3.8 o'r adroddiad hwn. Dylai dull Cymru o reoli TB fod yn ddull cyfannol ac ymarferol sy'n mynd i'r afael â phob agwedd ar ymlediad y clefyd. Dylid datblygu mesurau mewn partneriaeth â'r holl randdeiliaid a sicrhau eu bod yn seiliedig ar y wybodaeth wyddonol gyfredol.

“3.8 Gallai Llywodraeth Cynulliad Cymru gymryd camau ar unwaith mewn perthynas â'r materion canlynol:

- Cyflwyno system ledled Cymru o brofi anifeiliaid cyn eu symud, gan beri bod tystysgrif brofi ddilys yn ofynnol cyn y gellir gwerthu gwartheg.
- Profi gwartheg mewn ardaloedd glân bob dwy flynedd yn hytrach na phob pedair blynedd.
- Cynyddu'r defnydd o brofion Gamma Interferon ar bob buches sydd wedi'i heintio er mwyn dod o hyd i'r gwartheg sy'n dioddef o'r clefyd a'u symud o'r fuches cyn gynted â phosibl.
- Sicrhau bod ffurflenni TB99 yn cael eu llenwi ar gyfer pob buches sydd wedi'i heintio.
- Sicrhau bod argymhellion y Panel Hwsmonaeth Annibynnol yn cael eu rhoi ar waith ar ffermydd.
- Casglu a phrofi anifeiliaid gwyllt sy'n cael eu lladd mewn Damweiniau Ffordd mewn ardaloedd glân.
- Cyflwyno llinell gymorth arbennig mewn perthynas â TB neu becynnau gwybodaeth am TB er mwyn sicrhau bod cymorth ar gael i ffermwyr i ddelio â'r straen sy'n gysylltiedig ag achosion TB, a bod cyngor a chanllawiau ar gael ar fesurau rheoli TB.”

Argymhelliad 2: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn sefydlu 'Ardal Driniaeth Ddwys' o fewn ardal yng Nghymru lle mae TB yn broblem ers tro, gan ymgorffori'r pwyntiau a nodwyd ym mharagraff 3.12 o'r adroddiad hwn. Dylai gael ei hariannu gan Lywodraeth Cynulliad Cymru.

“3.12 Gallai Ardal Driniaeth Ddwys olygu:

- Ymchwilio i holl symudiadau gwartheg i'r fferm ac o'r fferm lle mae achosion newydd o TB, gan ddefnyddio a gwella'r System Olrhain Symudiadau Gwartheg
- Cynnal profion Gamma Interferon er mwyn sicrhau bod modd dod o hyd i'r gwartheg sydd wedi'u heintio a'u symud o'r fuches cyn gynted â phosibl.
- Profi'r gwartheg ar bob fferm gyfagos, e.e. o fewn 2 gilomedr i'r fferm lle mae achosion o TB.
- Os yw'r ymchwiliadau'n canfod nad yw'r TB wedi'i drosglwyddo rhwng gwartheg, dylid ymchwilio i'r prif rywogaethau o fywyd gwyllt sy'n cario TB a hynny o fewn 2 gilomedr i'r fferm lle mae achosion o TB. Dylid cael gwared ar yr anifeiliaid gwyllt sy'n cario ac yn trosglwyddo TB ac sy'n dangos arwyddion o'r clefyd. Dylid cytuno ar lefel ar gyfer nifer yr achosion/y gyfradd drosglwyddo mewn anifeiliaid gwyllt.
- Dylai'r holl ardaloedd y mae'n bosibl eu bod wedi'u heintio gael eu glanhau gymaint ag sy'n bosibl er mwyn lleihau'r risg o drosglwyddo TB i anifeiliaid gwyllt eraill.
- Dylid gwella bioddiogelwch ar ffermydd gyda chymorth swyddogion milfeddygol, Rheolwyr Milfeddygol Rhanbarthol, ac eraill.
- Dylid monitro'r achosion o TB yn ofalus ar ffermydd sydd wedi'u heintio, er mwyn olrhain hynt y clefyd.
- Dylid rhoi adroddiadau rheolaidd ar hynt yr Ardal Driniaeth Ddwys i'r Grŵp Gweithredu ar TB (gweler isod) ac i Lywodraeth Cynulliad Cymru.”

Argymhelliad 3: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyflwyno triniaeth ddwys yn raddol mewn ardaloedd eraill yng Nghymru os profir, yn dilyn gwerthusiad, ei bod yn ddefnyddiol wrth reoli TB. Dylid ystyried rhannu'r costau rhwng y diwydiant ffermio a Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Argymhelliad 4: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn Sefydlu Grŵp Gweithredu ar TB yng Nghymru er mwyn cyflwyno mesurau tymor byr ar gyfer mynd i'r afael â TB mewn gwartheg ac ymchwilio i fesurau hirdymor, fel y nodwyd ym mharagraff 3.16 o'r adroddiad hwn. Ni ddylai fod gan y Grŵp Gweithredu lawer o aelodau, ond dylai gynnwys y rhai all weithredu penderfyniadau a chynrychiolaeth o randdeiliaid. Dylai'r Grŵp Gweithredu ar TB fod yn atebol i'r Gweinidog, ond bydd ganddo gylch gwaith penodol. Dylai gyflwyno adroddiadau rheolaidd i'r Gweinidog a'u dosbarthu i randdeiliaid.

“3.16 Gallai cylch gwaith y Grŵp Gweithredu ar TB gynnwys:

- Gwaith ymchwil mewn perthynas â sefydlu cyfleusterau labordy, profi ac ymchwil yng Nghymru (ee i gynnal profion gamma interferon - rhaid cynnal y profion o fewn 24 awr ar ôl cymryd samplau).
- Ystyried rhoi cymorth i ffermwyr ee cynyddu rôl swyddogion milfeddygol i gynnwys cynghori ffermwyr ar fioldiogelwch.
- Ymgynghori ar gyflwyno ardoll ar gyfer y diwydiant er mwyn talu am brofion ac iawndal mewn perthynas â TB.
- Ymchwilio i faterion mwy hirdymor fel y broses o brisio anifeiliaid.”

Materion y DU gyfan

Argymhelliad 5: Bod ymchwiliadau mwy hirdymor ac ar raddfa fwy, megis datblygu brechlyn a threialon, yn parhau ar lefel y DU gyfan.